

چارلرل

ساڊي لوڪ سُڃاڻ
روهي تھل داماڻ،

مسکریہ مطبعہ نوروز خان دکن دکن

عاشق ہرزہ

۱۹۰۶-۸۶

چار اپریل

مرتبہ - عاشق ہرزہ

سراییکی لوک سنا بھو ضلع راجن پور

سرائیکی ودھک اکھر

اردو	سرائیکی	اکھر
بچہ	پال	با
زبان	بجھ	بج
بارات	علامت نون غنہ	بج
دس	جج	بج
جوان	ڈاہ	بج
سینگ	بگھرو	بگ
نمک	سنگ	بگ
	نون	ن

کتبہ ————— ہفتاراسدی ملتان

نیواسلامی آرٹ پریس ملتان

۵
وادی سندھ دی

انجمن تہذیب و

تانا

بھٹو سب سے لکھاں کروڑاں محنت کیں دے ڈکھ درد بھوگتے کشائیں
دی بگاڑ کرتے اٹھاں دے دیں وچ جھوکاں لایاں تے ایں جرم اچ ملک وایں دی
محبت کوں سولی چاڑھیا گیا۔ کئی ورہوں گزرتن دے بعد دی لوک اوکوں اپنے دل توں
نیں جھلائیگے تے نال جھلائیگے۔ کیوں جو غریب تے پورہیٹ لوک سچے تے کھرے
ہوندرن اپنے پیار تے پیار دے ڈکھ نہیں بھلیتے دے۔

شاعر قوم دے جذبات دی ترجمانی کریندن۔ اٹھاں بھٹو سب سے ڈکھ اچ ملک
وایں دے ڈھنڈیں بہنجاواں وچ قلم بوڑے نظماں لکھیں جنہاں کوں پڑھ تے پتہ لکدے
جو بھٹو دی سولی منصوبہ دے بعد واپس دی نشا بر علامت بن تے ابھری ۷
۷ دار دی تاریخ سن بکھ گئے کوئی
پہلی منصوبہ و سرنی ٹپے گئی ۸

بنجیں حوا ایں دے نال نال سرانگی تے سدھی دے صدیاں پرانے تاریخی و
عمرانی رشتیں کوں پکا کرن سانگے سب ذوالفقار علی بھٹو دے صلیب پاؤن دے بعد دیاں
کھیل سرانگی نظماں کھیاں کرتے ہک کتاب اچ محفوظ کرن دی لوڑھ ہی بیڑھی پوری
کیتی گئی ۹۔ ایں کم دے وچ سب "نذیر نگاری" دی اہرتے نظماں کھیاں کرن کیتے دور
دراز دے پندھ وچ تاج جام، امجد عباسی، منور بزدار، حفیظ بزدار تے اساتذہ ڈٹ
میڈے زتے رہیں۔

عاشق بزدار

مہرے والا ضلع راجن پور

۸۶ - ۳ - ۲۶

قدیم زمانے توں لاتے اچ تائیں ظالم تے مظلوم دی تریخ وچ سولی
ہک نشا بر علامت ۷۰ اتن دی گواہی ڈیون آئے لوک کوں ہمیشہ ڈارن دے جھوٹے
پلین، عیسے توں لاتے ذوالفقار علی بھٹو۔ ہک جیڑھا دی ظلم دے خلاف
الائٹریں اکٹھا گئے۔

۴۱ اپریل پاکستان دی تریخ راج ہک دردناک ڈھینہ ۷۰، ۴۱ اپریل کوں صحت
ذوالفقار علی قتل نہیں تھیوا، پوری پاکستان دی تریخ قتل تھی ۷۰، عوام دے جذبے
مسلوب تھائیں۔

ایڈے اثرات پاکستان دی سیاست دے نال نال پاکستان وچ تخلیق
تھیون آئے ادب وچ وی واضح طور تے اُبھریں، اردو، بلوچی، سندھی
پنجابی، پشتو۔ بروہی دے نال نال سرانگی ادب وچ صلیب دی علامت
نمایاں تھیں ۷۰، ۴۱ اپریل دے بعد سرانگی شاعری وچ ذوالفقار علی لوک کہانی
دی شکل وچ نمایاں تھئے۔ سرانگی لوک مظلوم ہون دے ناطے سندھی کوں
اونویں وچ اپنے نال ہانہ پھی سمجھ دے سن۔ ایں سیاسی قتل دے بعد
سرانگی، سندھی سانجھ ڈھیر ساری کئی تھیں ۷۰، ایں حوالے نال پاکستان دی
سیاست تے ڈاڈھے گہرے اثرات تھیں، ذوالفقار علی بھٹو دی شہادت
مظلوم قومیں کوں ڈاڈھی قوم دے باسے شک وچ مبتلا کیتے۔ ۲۱ کمر وڑ
سرانگی اپنے کیتے علیحدہ سیاسی اکائی دا مطالبہ کیتے۔

۴۔ اپریل سے بعد ازمانہ بھٹو ازمانہ ہر سرائیکی وسیب دے
پتنگھ پکھیر و وی ہن زیادہ نماز میں آواز و پچ کو کہدن
اس کتاب و پچ سرائیکی شعرا و دیاں نظماں خالص سیاسی شعور ناں لکھیاں
گن، اس کتاب دی ہک ہک نظم صلیب دی سچی گواہ و پھانسی توں پہلوں
مقدمے دی کارروائی دے دوران بھٹو شہید اپنے اندر دا بڈکھ ہک سرائیکی مصرعے
پچ پیش کیا۔

دریں دی ماری دلوی عیسیٰ و

کتاب کوں ترتیب ڈے تے عاشق بزدار ایں مصرعے دا قرض آتاریے

خانین دا ۸/۹ سال دا پرو پاگندہ لفظ "بھٹو" کوں عوام دے ذہن وچوں
نیں کھرچ بگیا۔ "بھٹو سچائی دانسان و" بھٹو غریب لوکاں دا اگوان و
بھٹو دی شہادت تے سرائیکی وسیب و پچ جنااد ب تخلیق کیا گئے اوند
احاطہ ناممکن و

عاشق بزدار ذی محنت کوں عزیز شاہد دا شعردے تے رخصت تھینداں
ہے۔ عدل دی چو کھٹ تے آخر مگئی گنگ دام چیک
ظلم دے دربار وچ کوئی قہر دیاں گاھیں کروں

تاج محمد گوپانگ ایڈوکیٹ

راجن پور

اشو لال فقیر

۴۔ اپریل

آساں کا ندھی بن پچھتائے

بڈکھاں بھنج ورتایا

موتھیاں رچ رچ نیندر اگاڑی

سینواں بڈاچ وچھایا

درد صلیبیں کھارے چڑھیا

چڑھ سولی مسکایا

رات کچا دے اندر پاکے

لوکاں سمجھ پر نایا

سمجھ واپس ناں آیا

جوگی

اپنی جھولی چھن پرؤن
تے

خوشیاں و نڈے و پڑے
ہر کوئی ہر دی جھولی و سدا
نہ کوئی دور نہ نیرٹے

واہ وے جو گیا!

خوشیاں کوئی لاپچی دانتے ہن؟

جیڑھے ہٹی توں چاتے وچ درباریں و نڈوں
یا کوئی بال آیاڑاں جیڑھا مونڈھے چاوے اوڈا

خوشی تاں سینے سمہدی اے

خوشی تاں رت وچ دھانڈی اے

خوشی تاں میک اے بلدی دا

جیڑھی اندروں چھے

خوشی کبہ ایس کڑھدی نیس اتی

تاں کہیں کٹدی لا پھسانی
خوشی تاں بوٹا صندل دا
جیڑھا نا نگیس پلے
خوشی تاں تک سرہیں دا
جیڑھا چھنی رینگے
خوشی جو بلدی اینویں
جیویں تیں ڈسایا
توں کیوں جوگی نیرٹدا
میڈا ڈھولن مایا

"گھوٹ"

۲۷ اپریل ۱۹۶۹

آؤ پھروں یروشلم دیاں بگلیاں
مُتّاں کوئی چٹاں بُھ گھنوں (مقدس بائبل)

کھیریں پاسے سانگے داسدھرا یا کیدو
غیریں نال بھرتی دا پہوں چاہ اس دلبر
ہے وت اوتر، بھتر
دھیان پیراں مُتوں

کھیریں نال بھرتی سانگے، ہنٹا کچاوسے پیندے
ما اسا ڈی
ما تاسا ڈی

کیدو دی کوئی مانیس ہوندی
وت توں جو جم پئی
سامت آگئیں
میدائیں گھرو

یکیر تانیس دھیریں ڈیندے رہسوں
تن دیاں لیراں، چند دا سونا ڈاچ بڑیندے رہسوں
کیدی اساں وی تھیوں پتریتے
ٹوروں جیج دُر کھیریاں دے
آ، کھارے تے چڑھ دھاں
دت اکھیں کجلا پا،
پدھ گل وچ بگانا
ٹر ڈھلکدا اُتر نرالی
تے مُتّاں جیج جڑھ پوٹے
کوئی تریں پُشاک وٹا میڈا لوہے لائیں آندا گھوٹ

سولی تے سجھ

او سجھ ما

تے

رات دی

شہنشاہی دج

انڈھارے دا مرثیہ ما

صلیب دے

آسمان تے

سجھ مزاج

او شخص .....

انڈھار شکلیں دی

نت مذمت کریندا رہے۔ اول

دھوڑ جسمیں کوں

پر بیتیں دا جلال بخشا

اس کوں

بولن دے سر سیکھائے

اونڈی شہادت دیاں

سب نشانیاں

اساڈے

چہرے دا بھاگ بن گن

تمام الفاظ

اودے ہونٹیں کنوں نکل تے

وفادا دستور

بن گئے ہن **رانا دستور میں**

روح اونڈی کوں

صلیب دے سارے مستطریں دا ثواب پہنچے

عظیم سورج

عظیم سورج
تمام ڈٹینہ اپنی روشنی دی نگر نگر کون سوغات پڑے گئے
لمتھے تاں دریں دی رات پڑے گئے
او پر بتیں دیاں حسین چوٹیاں
پر یں کنوں تاہنہ حسین ڈس دین
انہیں دی پری طرف خبر نہیں
عظیم سورج دا حال کیا تھے

ہوادے ہتھ اچ لہو دا ڈیوا

ہوادے ہتھ اچ لہو دا ڈیوا
خدا خبر کیا خبر سہندے
مجر دا تارہ اداس لگدے
جو اونڈی پیشین گوئی گنگی زبان دا حرف بٹ گئی ہے
وصال دریا دا ہر کنارہ
اداس لگدے
جو اونڈی بنیا د بھر گئی ہے
وفا دی دیوار
کھر گئی ہے
اجل اندھارا
نیگل گیا ہے
مشقیں دا مزاج موتی
سلام سچ کول
جو سچ حیاتی ہے ہتھ تے قیمت دے دائرے کول نکھار ڈیندے

جو سچ خیالیں دی ہر خزاں کوں بہار ڈیندے
 جو سچ آداسی کوں مسکراہٹ ادھار ڈیندے
 سلام سچ کوں

جو سچ کفن ہے دلیر لوکیں دی آبرو دا
 جو تیس وی سچ بول کے جاتی دی لاج رکھی

سلام تیبڑی انا تے جذبے کوں

زندگی بھر سلام میڈا،

جو تیبڑے لفظیں دے نال

میڈی انا دی شدہ رگ

منو منو ہے

سلام تیکوں

جو اچ وی تیبڑا مزاج

تیبڑے عدو دی خاطر

اُپد دے سبھ شیش

رگہو گلو ہے۔ رسن دی گندھ ہے

سلام تیکوں

جو آدمی دے یتیم جہنمی

دے رُخ دا غانہ

تیبڑا لہو ہے
 تیبڑا لہو جیندا عکس پاکے
 صلیب دی شاخ سُر خرو ہے

سجھ

اوں بڑسایا!
 کہیں پچا دھی دے آکھن تے
 این دھرتی صحن تے آون وائے
 نورن کمیتاں نے
 سجھ دی اکھ تے
 رات دی کالی پٹی بدھ تے
 پھاسی چاڑھیا
 میں آکھیا توں پاگل لگدیں
 سجھ کبڑاہیں نیں پھاسی چڑھیا
 ہک ویندے تاں بڑو جھا آندے
 سجھ تاں ہک تہذیب دا ناں ہے
 سجھ تاں نویں سوچ دا ناں ہے

شسی

کنئیدی دھی ء
 جیندا بابل
 جبتاں دی دکھا کے دھونئی تے
 سجھ دے وانگو اڈار بھر کے
 مٹرخ ہو ہٹا سلام کرتے
 اداس نکلیں دی آس بن کے
 اپنی ساہ ساہ دی جاگ لاکے
 سجھ دی شسی کون
 سوچلے دی نوید بڑے نگے

غزل

رات دا قاتل، فجر دا تارا یک بیمار پچھا نواں
ساکوں تاں بس اتنی سُدھ ہے تختہ دار پچھا نواں
ساہ سر حدیں بکھدارہ گئے پاکے ویس انا دا
آہن پچھیں ترٹ کے دھڑے دار توں پار پچھا نواں
دھپ صحرا دی چپ صحرا دی رات وی گپ صحرا دی
ساڈے جسم دے نال پیا تر دے ذات دا پچھا نواں
ملک مدینہ سینے دا تھی گیا ہے سچ دے نانویں
دھڑکن دھڑکن کیوں پیا تر دے سٹھ سٹی دا پچھا نواں
جسم دے جام تے گرد جچی ہے کئی گم گار تیں دی
تن دے تہ خانے وچ پچ گئے ہک میوا پچھا نواں
قرض ہا کے دھرتی دے سہم گئے گستان بدن دا
قبر دے کتے نال نہ پہرہ کے ہٹلاں مار پچھا نواں

رات دا راہی

پوہ دی ادھی رات دے ویلے
بہرتے بار دی گنڈھڑی چاکے
تھل دے بییاں وچ یک راہی
ٹردا آوے کتھہ نوائی
موندھیاں تے یک چادر موٹی
چہرے ہتھیاں دے وچ سوٹی
رات دے راہ ولانویں نظرن
سو گھائے پر پھانویں نظرن
اکھ بھانڑ توں سنگدے نظرن
تارے ٹھڈ توں گنڈے نظرن
دہشتاک ڈکھالا نظریں
چنڈر گرہنٹ وچ کالا نظریں
اچیاں بییاں اوڈھر نظرن
جنیں بھوتیں دے بہر نظرن

چپ دیاں کئی آوازاں اُٹھن
 جیڑھیاں کن تیں پہنچ نہ بیگن
 کھس پھس ہوش بھولیتی نظرے
 ہر شے گاہل کریتی نظرے
 تھل کھیڑ دے دھوں وچ نظرے
 کالی ڈیڑھ دے منہ وچ نظرے

پیرے نظرن آگوں ویندے
 پیرے ریت اچ راہ بنڑیندے
 ایس جا لہوں دل ہلدا نظرے
 کوئی پیرا نہ ولدا نظرے

ڈیکھنٹرا ڈینہہ نکلتن توں پہلے
 کالے راہاں وچ مرویسی،
 ظالم رات دا گھپ اندھارا
 ایس راہی دا گھٹ بھروسی

صدیاں توں اے کلمے راہی
 اینویں رات اچ تڑے رہنڈن
 سچ دے نور کول گولنٹر کیتے
 رات دے مل اچ تڑے رہنڈن
 رات نی بکدی ڈینہہ نی بھیندا
 ایہہ ^{جینہہ} ڈینہہ ہے ایہہ تڑے رہنڈن
 پر جیڑھے پیرے لا وینڈن
 وقت دے نال ابھرتے رہنڈن
 رات دے کالے سینے آتے
 چند راتوں وانگ بھرتے رہنڈن

آہنڈن جاں اتھ ڈینہہ تھی ویسی
 ہر شے اصلی روپ ڈیکھیسی
 رازاں دے درواتے گلھن،
 لوگ اتہاں پیراں کول چھن

سو جھوان

ہک بڑیہہ پڑھم
 وچ بازار دے عجب تماشہ
 ہک مجذوب
 فقیر نمائراں
 جیندے سر کھجیس دی ٹوپی
 گل وچ کھنٹے
 کوڑیاں مڑکے
 کچھ نقیل تے ہتھر براہن
 جھستہ خالی
 پیریں گھنگھرو
 گدا ہویا
 حق دا گادوں
 ناں کئی چھوٹا
 ناں کئی وڈا

اچھی جھکی
 ذات داسارا کوٹا قصہ
 ہر کہیں دا ہے ہکو جہاں
 کائنات اراج جتہ
 دستی دی مسجد دا مکلاں
 خطبہ کچھ وچ پا کے
 چوک تو لنگھدا پیا ہا
 اوں آکھیا
 کفر الیندے
 کافر تھندے
 پنچے اہلیں وی تاں ہکو جیڈیاں کئے رینس
 ایشکو مارو
 میڈی دستی دے سب وڈکے
 رل مل اوکوں مارن پئے گئے
 او مجذوب فقیر نمائراں
 آخر مر گیا
 وز ہیوں گزیرین
 کہیں کہیں ویلے

قبرستانِ عروج

گھنگھرو و وچدرن

کوکلے آندرن - ناں کئی چھوٹا ناں کئی وڈا

اچھی بھکی ذات داسارا کوڑا قصہ

ہر کہیں دا ہے ہر جہاں کائنات ہر جہت

وستی داے کینس وچ انگلیں میں پیڑے

قبرستانِ عروج کٹھے تھی تے

اپنے ڈاڈنیں باہیں دی غلطی تے روئدن

ع. ش. ذیرہ غازی خان

تاراج

توں اینجھا دشمن

جو تیں جینس دشمن دا

غیر کوئی نہ یار کوئی

توں اینجھا قاتل

جو تہڈے درحق

نہ بد دعا ہے نہ پیار کوئی

توں اینجھا پتھر

جو تہڈی قسمت نہ در نہ کہیں دی دیوار کوئی

توں اتن کلہا

جو کوئی وی دھرتی تے نہیں تہڈا رشتہ دار کوئی

توں اینجھا اندھا محتاج موسم

جو تیکوں ہمدی خزاں کوئی نہ بہار کوئی

توں اینجھی ڈوری بلا تیں جیرھی

اسور ویلے وی سسٹنیں سبگدی

کہیں بنائیں دے دین
یا کہیں ضعیف مادی پکار کوئی
توں ایچھا پیو ہیں

جو شالا کہیں دے معصوم بچے دے بہرتے پورے نہ تیدیا سیہ
توں ایسوفینہ جو جیندے تجھے توں کہیں سچن اکوں دی
صحیح سلامت نہیں لہا یا
توں اومسح ہیں

جو زندگی کوں دی موت ڈیندے
توں اومسح ہیں جو ڈھیر سارے پیہریں دے
آخر ویلے وی ہر وصیت
تیدے حوالے دے نال ملی

ایں وسدے دور اچ تاں ذات تیدیا خبر داہک مختصر حوالہ
پر آون وایں
ناراض نسلیں دی
ہر عدالت دے وچ تیدیا کوئی ہک گواہی ہے سب توں دودھ
معتبر حوالہ

پتہ نہیں تیدے سمنڈر سینے دی گنڈر شہ دی اخیر تہہ وچ
کہنہاں کہنہاں دے اناسی نظیں دے خزانے سستے پئے ہن

پتہ نہیں کتنے اسور چہرے
اناسکندر، وفا پیہر تیدے ترازوتے مل گئے ہن
ستم ۽ اودی اسور ویلے
پتہ نہیں کتنے نصیب اول رات مل گئے ہن
ستم ۽ اودی اسور ویلے
پتہ نہیں او شخص کپہہ جیڈے بادقار قد میں دے نال
تختے آیا ہوسی

پتہ نہیں جو ایں حسین اول وقت
کینچھا خطبہ سمنڈر ایا ہوسی
پتہ نہیں اوں کینچھے لہجے دے وچ الایا ہوسی
"جو میڈا مالک میڈی مدد کر نہیں بے قصوراں"

پتہ نہیں میڈے مسح کوں کیں کیں لہا یا ہوسی
پتہ نہیں کیا کیا ڈکھایا ہوسی
میکوں پتہ ہے میکوں یقین
اول خاص لمے ضرورتیں ایسوں سوچیا ہوسی
تیدے مسح توں میڈا مسح کے تلابند ۽
عجیب تخلیق دا ہے لمحہ
عجیب دل ۽

جو دل پیا آہدے
 آہ اُرتے آہ تیکوں زندگی دیاں دعائیں بڑیاں
 جو ہن وی تیکوں
 دُعا نہ بڑیاں
 شعور دی بد دیا نہتی ہے
 اے وقت میڈا ضمانتی ہے
 جو میں مکمل خدوس دل نال دُعا پیا بڑینداں
 ضرورتاً موت دا رہیں مجرم
 ضرورتاً تیکوں زندگی دی دُعا پیا بڑینداں
 خدا کرے تیڈی زندگی بہوں دراز ہووے
 خدا کرے تیڈے ہتھ دی سختی

رہے سلامت

خدا کرے تیڈا کھر درابے رحم انگوٹھا

رہے سلامت

خدا کرے توں تاں اوں ویلھے تیں ضرور جیویں

جڈاں و نکر وہ چہریں و اے

اے پچھے آندھے اے کانے کانے

اے میڈے معصوم بگل دے قاتل

اے میڈی ناطق نسل دے قاتل
 آج دے قاتل
 اے کل دے قاتل وی تیڈے تختے تے اپنے انجام نال سنجین
 تمام الزام نال سنجین
 انھاں دے چہرے دی ہر علامت
 انھاں دیاں چنچاں سننھاں رکھیں
 تے ۴ اپریل دے جو ایس دے نال
 توں
 میڈیاں
 سب ترنچاں سننھاں رکھیں

چپ دی رائد رساون والے
 یک ڈینہ آپ الاکوں لوہن

پتھر بدست لوک وی ہن ساڈے شہر وچ
 تاں وی اتاں بنڑاؤں سے گھر کچ کرورے
 قسمت پتہ نیں کیوں گھن آئی ہے دار تہیں
 ہن مختہ حوالے اساڈے قصور دے
 ہالی تاں ڈینہ دے برتوں کہیں سمجھ ہما گھدے
 کڈاں پتہ نیں ڈیکھسوں ویلے اسور دے
 یک شخص پہلے توں وی بہوں ڈھیر یاد ائے
 لائے نکلدے ڈیکھ کے اپنے شعور دے

دھمی

آہرن رات ختم تھی گئی ہے
 چندر غریب دا وسدا اوڑھا
 تاریں توں آباد نگر ہا
 آخر پرا باکھ پئی ہے
 مار کے سجھ شب خون نکھتا
 دامن سارا لہو لہن ہس
 آہرن رات ختم تھی گئی ہے
 واہ جو رات ختم تھی گئی ہے

ادھابندہ

اُتھے رستے
 میڈے گھر دے رستے من
 جہناں اُتے
 ارماناں دے ڈیوے بلدے رہندے ہن
 انہاں دی روشنائی گھن کے
 جگنو! کتھاں ٹر گئے ہن
 میڈا رستہ بھل گئے ہن
 آج وی رستے
 بلدے بچھدے رہندے ہن

قاسم دی جج دے کاٹھی

آکھیں دے وچ، منج پئی، او پیدی جیڑھی سمند مزاج بنسی
 آگھاں جیٹ توں پناہیں بنسن طوفان جیندا خرچ بنسی
 نہ وقت کوں کیٹیں زبخیہ پاتن زکیٹیں، خوشبو کوں قید کیت
 ڈکھا ہے، ہک ڈنہہ خزاں دے سرتے بہار ان کے پہلج بنسی
 جیڑھے دیوانہ ساکوں سبڈینڈاں اوسے پیمبر ساکوں منسین
 جدیاں شرافت دی رسم چلیں جدیاں محبت رواج بنسی
 اسال ہیں قاسم دی جج دے کاٹھی ساڈے تن بیت دی غذا ہن
 ساڈی رت دی رنگیل کفنی انا، دی یزنی دا ڈاج بنسی
 ادا پنے مونڈھے تے اپنی عظمت دی دار چیبی علم سمجھ کے
 جیڑھا ساڈا ہمرکاب تھیں جیڑھا ساڈا ہم مزاج بنسی

اوں جنائی ہتھ دے کتے قول سبھ پالی رکھو
 جال جینھی آونچے ہرتے اوہا جالی رکھو
 کھانچے متاں ویسے کوں زاسا جڑ دا ،
 آس دے راہ تے اچوکی رات نٹم بالی رکھو ،
 کیرے کیرے سرور اقاتل سفیلیں تے رکھے ،
 اپنے ہتھ نیرے دی اپنے ہرتے تھالی رکھو
 ساہ وانگوں بے دفاتاں نیں جو ول وٹا نہی
 دل دے کجے کوں اوندے کتے سد اخالی رکھو
 حرص ریشرتے رہا دن پیار پوٹے کوڑ ہا ہا
 ہین ایں رادھی دے بچا دن کان بٹنج مانی رکھو
 ساکوں تاں سرور سکھائی عشق بہکاریت ہے
 مانی جینجے پئے ہودن اونے مزاج عالی رکھو

سرور

جیرے شی خوشی نصیبی توں متاں تے بار ہوندے ہین
 توڑیں نیرے اتے ہودن مگر سہوار ہوندے ہین
 کیا جاڑن وقت دی چوکاٹھ تے سر رکھ سمن وائے
 جیرے سرور چوٹھ بگدن اوہے سرور ہوندے ہین

سہریاں آلاسا نول

نیک نصرت داراج پال پیل
 پاک دھرتی داروج ٹھار سچن
 کھلے مہتے تے سوچ دا سوچ
 عاجزی ایشہ کرے نما تینوں
 غم دے کشمیر دا بٹہ سرو
 دل دی تکرہمی تے روز تندی ہائی
 اس دی گفتار اچ انادی کانگ
 موت دے سارتے یاست دی
 اس دے کرماں دے نال دنیا اچ
 او غریباں دار اٹھ جوجی
 شیرنی بے نظیر دا بابل
 سوہنی بھوم دا سخی سا نول
 چٹے چہرے تے نور دی ہل ہل
 بادشاہاں توں دادے چڑھتھل
 وقت دی بھیل دا پلا رکنول
 موتیاں اچ چٹے دی ہک ہک گل
 اس دے کردار اچ وفادی چھل
 گا گیا زندگی دی لاج غزل
 ہو یا جل تھل وطن دا مارو تھل
 راہکاں دا او بانگہارا نول
 دے ہجر دے لچ سچاں
 قوم اس دے فراق وچ پاگل

ول آؤ وطن مسافر سبھو مدتاں ڈھیر گزر گن
 اچڑیاں جھوکاں آن وسادو ڈکھ چو پیر گزر گن
 دشمن پاڑے وسدے تھی گئے غم دیاں تھین نماشاں
 سارا چمن اچار تھیاتے کال پھل کیر گزر گن
 رور و ساڈیاں پدیاں پس گن منظر ڈکھ ویر انے
 سنج بر جاہیں کھاؤن آدین سکھ سویر گزر گن ما
 بعد تو اڈے سکھ دالمہ ڈکھین بڑھائیاں
 ظالم موت دے ساڈے درتے پڑھ و تھیر گزر گن
 ہن تان مٹھس گنگے تھی گئے بولن کان ناں ہے
 ہر دے ویرمی کاشیں اتے رکھتے پیر گزر گن

مٹھ مے ساہ

تیڈی جھاں تے پکدے پئے ہاسے کرپانہ گیس چن دھپ کیتی
 تیکوں لکدا چھیدا ڈیکھ کر اپیں مڈ اسیت دی گئے لک چھپ کیتی
 اے چانڈیاں چٹیاں ڈدھ راتیں گیس قہر دیاں کالیاں گھپ کیتی
 ادھ بزم دے طارق بہن آکے اچ بیٹھوں چنڈتے چپ کیتی

رانجھن ستیاں جھوک بڈٹی بے سینکا مال متا تھی گئے
 کھنڈیاں کنڑوک کینس وچ گر کن ہسیلا اچر فنا تھی گئے
 آڈیکھ تاں سہی توں ہیٹ اپنے کوں کیا رنگ لاپن کیا تھی گئے
 طارق ہسیلا کھاوٹ آوے بھانڑاں بدل بلا تھی گئے

سمجھ دا کچھا نواں

مادھرتی — تیڈے بے اوچھن سرکوں
 ہر سمجھ دیدیاں پوڑتیں ڈہدے
 میں اے منظر
 چڑھ چڑھ کڑھ کڑھ ڈہدارا منداں
 میں تیڈا ہک ان پھر پتراں

اتنا پھر داں
 سمجھ دی اکھ توں نکلتے ہوئے کجھ تیریں سامنے
 اپنی زخمی چتری چھاتی آڈ کھڑ داں
 تیڈے بے اوچھن سر کیتے
 میڈے پتے

میڈے جسم دا صرف کچھا نواں
 باقی تیڈے جتنا پترن
 جو کوئی پھرے ، جتنا سرتے اوئیں کرتے

ملک غلام رسول دُدا جام پند

اوشخص جادوگر نہ باجو دیوتا بیڑیا
 آیا اوموت ماریں کوں جیوٹ دی چھیٹ کر
 آیا انڈھاری رات وچ ادھرات دے قریب
 سمجھ دے سجاک کر نہیں دی چادر وٹھیٹ کر
 مردے اٹھی گستان وچ جھریں کوں جڈہ ننگے
 اپنے بدن دے کر کچے بیڑیاں سمیٹ کر
 جگنو انڈھاریں چھو پنھڑیں دے بن گئے چراغ
 اپنے بدن دی شمع دا شعلہ اچھیٹ کر
 گتان توں نکھتاتے کوٹھی تے چڑھو گیا
 اپنی صلیب آپ اپنے سر وٹھیٹ کر

صوفی پنجاری (بخارہ)

وقت کوں روک روک پچھے نہیں

دہن سوچیں توں کیوں کنڈینے ہن
 لفظ پتھر دے وانگ کیوں بگدن ؟
 کیوں بائیں تے چپ ہاں مہراں ہن
 نیرا کھتیں توں کیوں نہیں دھ بگدے
 رات کالی دے گپ اندھائے وچ
 کھرھی گالھوں اُداس پھر دے ہن ؟
 میڈی مہرتی دے چن جہیں ہے
 وقت کوں روک روک پچھے نہیں ،

کون قاتل ج اوں پیسہ دا
 جیرٹھا صدیس توں من منگدا ہا ،
 جیندیاں سوچاں محیط دھرتی تے
 جیرٹھا انسانیت دا قاتل ہا ،
 اوں پیسہ دے خون دے دھتے
 ارج دی توں ڈکھو اپنے انگلیں تے
 روک پک پئے دے پکے پئے ویندن
 وقت کوں روک روک پچھے نہیں ،

ریک پریشان کن موڑتے گھن آئی اتنا حیران کن چپ مدامی میڈی
 میڈے سوچیں دے رت مار توں بہہ کر اپیں حال ڈیسی بھوگنگ اسی میڈی
 دہر دے سازتے ظلمی دربار وچ ہک خیال اکھڑیں خود کلامی میڈی
 تحفے تعزیر دے رشتے زنجیر دے تر وڑ کے آئی کھڑی ہے غلامی میڈی
 اپنے ذہن کوں زندہ رکھو دوستو! میں ڈسایاوی ہم میں ڈسیندا پیاں ،
 میڈی خیرے جو میں زہر پیندا پیاں میں تال پل امان فرماں پیندا پیاں
 میں سحر دی تالکاش راج ریاں در بدر میڈی قسمت مسلسل سفر رہ گیا
 روشنی انپٹریاں کرناں و تڈاریاں جو نہیں ہک اندھائے دے چ میڈا گھر گیا
 گرجی حال دی عارضی چھاں کیتے نہ کسی دیوار نہ کوئی در رہ گیا
 اتنا بے سمت راہیں تے ٹر دار ہیاں و زپیریں تے چھاپیں دائر رہ گیا
 میں تال لوکوں کوں فقتے ستر پیندا پیاں لوک سمجھی کھڑے ہن دیوانہ میکوں
 میں تال گھنڈ دا وینداں گھنڈ دیں ہونیں کھٹ دیاں یاد گسی مگر کب نہ میکوں
 منصفین دی سہاوت کوں نندر بہ لگی میں کہیں کوں کہانی ستر نہیں سب گیا
 طرف دی لاج رکھنی جو ہم دوستو اپنی وقت کہیں کوں چتائیں سب گیا ،
 میڈے طریقہ ہنگامے مجھ بھی گئے بوجہل کوں میں کلمہ پڑھائیں سب گیا
 شہر چھوٹا دی ہا لوک بونے وی ہن شہر دے وچ ہتوں میں سٹمائیں سب گیا
 میڈے پیریں کوں زنجیر بخشی گئی میڈے ہر کوں سمایا گئے دار تے
 بھولے بھالیں میڈے شہر دیاں کوں مشکوک کیتا گئے میڈے کردار تے

گنجی رات کوں لاہندیں ویلے تاریں نال آلا نرٹاں گئے
 اپنا سوچیل آپ گو لیا اپنی شمع آپ پلیسو
 میں پیادینداں روہ دے پاروں
 ڈو ترے کرناں تہاڈے واروں - چھوڑی وینداں
 کرناں تہا کوں راہ ڈکھین
 کرناں تہا کوں چاندن ڈھین

قرآن کلاچی

جیندے لاشے تیں پچھلے سال ماتم ہا راہیں موسم
 آجہن کجھ لوک ہوں میت کو مونڈھیں تے ورن چاتی
 میڈے من دی اچڑ گئی سلطنت توں کو کرے آندل
 اچاں مقبل دے وچ قاتل اچاں قاتل دے ہتھ کاتی

غزل

بھٹو دی زندگی دا پر درد ہے فسانہ ،
 کیتا کہیں شکاری پر بدھ کر انہیں نشانہ
 بھٹو عظیم عمن بھٹو ذہین لیڈر
 تالا جا حشر چ کیتا اے قیمتی خزانہ
 قیدیوں کوں جیش چھڑایا او قید تھی کے مویا
 دھرتی دے وارثیں دا ہے ذہن ظالمانہ
 ہن باغ برستی دین ہن پھل سواتھی دین
 صیاد گانا نہ بگسی بلبل جہاں ترانہ ،
 مذہب دی آڑ گھن کے مومن دوا لیکرے ،
 حاکم دی حاکمیت مغلں دا ایشیا نہ
 وطن دے دشمنوں دے ہر دم خلاف رہاں
 بھٹو دے نقش ہو کہن شفقت دا آستانہ

غزل

ہر دل وچ لاڈتی گھمڑ گھیر بہادر بھٹو
 ہر طوفان دے رخ کوں چھوڑیا بھیر بہادر بھٹو
 ایں جہر صیباں قربانیاں بڑتین کتا تاریخ چھپی
 ایں ناں توں پیدا تھیں ڈھیر بہادر بھٹو
 پہلے پھل توں ہیرا بنڑیے دل بھم فل سوچ
 جیل دے اندر تہوں لاڈتی دیر بہادر بھٹو

سنج بہن پیار دیاں مست جو لیاں بر لگوڑے تھی گئیں
 نہ کوئی سرت تنگار تنگت دی رنج ذی پاڑے تھی گئیں
 بوآ چہرہ چرخ چکیلیاں رُپ دوانہ تھی گئے
 تیبڑی تانگھ تنگھیں جانی ڈیکھ زمانہ تھی گئے
 آ ان ڈیکھ جو تیبڑی خاطر سکدن لوک پیاسے
 کیڑھے کیڑھے دردی دل کوں دیوان و زردلا سے
 قہر کھوڑ دیاں مونجھاں چھا گئیں شہرے آسے پاسے
 جھج گئیں ساغر تر ت گئیں مشکے خالی تھی گئیں کاسے
 نہ کوئی چین سکون کتھائیں بند میخانے تھی گئے
 تیبڑی تانگھ تنگھیں جانی ڈیکھ زمانہ تھی گئے
 روز مکاٹریں تھی آندے بہن اولھے پر بھاتی
 جینیں لمحیں وچ سو ہنرا بھورل پیندا ماویں بھاتی
 کوئی سدھنی جو کیڑھے قاتل ماری آن ہے کاتی
 نہ حق سدھراں خون تھیاں بہن لاش دے امیں چاتی
 اٹا جگ دے ہاسیں داوی ذوق نشانہ تھی گئے
 تیبڑی تانگھ تنگھیں جانی ڈیکھ زمانہ تھی گئے

فیض علی فیض (جام پور)

کوئل

سکے وٹ تے کوکے بیٹھی سوچ کے کئی تہیراں
 کالے ویس وٹاتے کوئل پھر دی وانگ فقیراں
 اہس امید تو کھیں دے بہن اچھے عمل آسایے
 مسکھ دی کھڈ ہمیشہ کیتے غم غمناک وساریے
 سیت سکون تیسر کیتا سیت سنجی تیج ہاریے
 وقت بدلا ڈیکھ وچھوڑے رتے آسڈ ہاریے
 اے سدھ نہ تھی ان کے پھر بہن وحشی بن لھیراں
 کالے ویس وٹاتے کوئل پھر دی وانگ فقیراں
 جو گن جذب جنوں دی ملکہ تھی بے باج بنا تریں
 روح مجروح بے تاب بسیت ستوں زرد رنج تریں
 بحر سکوت دیاں گنگیاں مریاں گنگیں نال انا تریں
 کیں کندھی وچ لگو سچرو ہاے روز مکاٹریں
 فلک سیاہ بے شول تھی رتے سن سن کے تقریراں
 کالے ویس وٹاتے کوئل پھر دی وانگ فقیراں

سرخ فلک تیس زرد زمیناں لگ لو دیشیناں
 وچ میدان دے کڈنے گھوڑے بھج گئے سکت زیناں
 کہیں سنگدل کوں یاد نہ آیاں ختم قرآن مبیناں
 وچ گرداب دے ٹھوکراں کھا کھا بھر دھتے میکناں

دردوی دردوں دھاڑاں مارن بہن حیران سریراں
 کالے ویس دھاتے کوئل پھر دی وانگ فقیراں،
 وسدے گھر دی قسمت بگڑی گھل پئے جکھڑ جھوے
 مد نکری معنوم طبع تقدیر بڈتے ایں روے
 دل دے ٹکڑے جان توں پیا دے جگ پڑیں ٹکھوے
 اپنے اوپرے لوگیں دے دی سخن صرافن ٹوے

کچی اخبار نہ فوتو لاوے لگ ویس تعزیراں
 کالے ویس دھاتے کوئل پھر دی وانگ فقیراں

جیسی ڈہینہ داتحت تیں تلج یلے فرعون صفت انسانیں کوں
 آساں سکھ دے ساتھ کوں چھوڑ کر ایں آگل لایا ارمانیں کوں
 میڈاپاک وطن ہے تیبڈی قسم آساں وکڑاں ہے طوفانیں کوں
 تیبڈی عزت آن بچاؤن بیوں آباد کیئے زندانیں کوں
 بے رحم کھڑے خوش تھندے بہن کھڑا دندے دل فریادی دا
 میڈاپاک وطن نہ رنج بھتیویں آساں جشن منئے آزادی دا

شیر دی ہک ڈہینہ زندگی ہے نہیں قہوی ڈہینہ ڈوچار اوتے
 ایسے گھان پڑنیدں پیڑیں کوں ساکوں شک با پانی تار اوتے
 سنگدل کوں نہیں ترس آیا اسلام دے خدمتگار اوتے
 تن خستہ خاکی خاک تھیار روح قائم رہ گئے دار اوتے

جمشید گنتر رسول پور

خود خزائیں دی اد نذر تھی گئی
وٹنڈ وہ سائے بہار لوکیں وچ

غلام احمد بزدل ساحل (کھانی والا)

دار دی تاریخ ہن لکھ گئے کوئی
پہلی منصوروی دوسری پئے گئی

ڈاکٹر ڈیرووی

تو نٹریں قیدی قلم تھی گئے تو نٹریں زخمی ہتھیلیاں ہن
مگر پہلیں دے پر پئے بنت نو یاں غزلاں لکھیندے ہن
ہکو ڈینہہ ڈوچکھا دیں ہن خدا موقع ڈیسی وارث
اوہے شیشے تیں اکھڑیں جیڑھے چہرے لکیندے ہن